

den uppslitna
Fritänkaren

Nr. 125 Mars 2004

tolfte årgångens nummer 4.

Innehåll :

Gamla och nya filmer (bl.a. "Mystic River")	2
Den fördömde poeten (Baudelaire)	5
Några dikter av Bo Olsson (Kommunalarbetaren)	6
Kommentar med Bushismen	8
Shakespearedebatten, del 59: Släktutredningar och andra utredningar	9
Francis Poulencs hemligheter	10
Ahasverus minnen, del 37	11
Den absurda krigsresan, del 10 : Bröllop i Bulgarien.	13
Bröllopsresan, del 15 : Resans höjdpunkt	15
Länstolsresan, del 4 : Fallgropar till Joshimath	16
Lyckliga möten i Ladakh, del 17 : Dalai Lama i Leh	17
Inga enkla lösningar (Washington Times om Israel och Tibet)	18
Kalender, mars-april 2004	20

Fritänkaren är en allmän kulturtidskrift med litteratur, musik och film som ledande ämnen men även med omfattande reserapporter och särskilt intresse för politiska, filosofiska, vetenskapliga och religiösa frågor. Den utkommer för närvarande med 10 nummer i året och ibland något nummer på engelska. Enligt principen "print on demand" har den överlevt i snart tolv år genom sin strama budget, som utesluter bilder och all kostsam lyx för att i stället koncentrera sig på väsentligheter genom enbart tankar och ord. Den är inte avhängig någon religiös eller politisk förening eller organisation och har inga andra inkomster än sina prenumeranter. Redaktören står för alla artiklar som ej är signerade.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.
Postgiro : 621 39 94 - 4 ("Fritänkaren", C. Lanciai)
Årsprenumeration: 250 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 30 Euro)
Tvåårsprenumeration : 350 kr (40 Euro)
Redaktionsslut för detta nummer : 24.2.2004
Copyright © C. Lanciai med medarbetare - *Letnany* 139

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet i HTML-format jämte andra skrifter på följande adress: <<http://hem.fyristorg.com/aurelio/>>
e-post-adress: <lanciai@hem.utfors.se>

WSN 1652-0122

Gamla och nya filmer.

Vi kommenterade aldrig Kolotozovs "*Och tranorna flyga*" i förra numret, då det hade gjort filmartiklarna för många och långa. Emellertid måste den ju kommenteras.

Den gjorde sensation 1957 och väckte furore över hela världen genom sitt överraskande mänskliga innehåll för att vara en Sovjetfilm, och visst är det ännu idag en film som etsar sig fast i näthinnan. Den enda invändning som hörts emot den är att den skulle vara deprimerande, och visst är den. Det är ju historien om en rysk krigsänka. Om kriget då dessutom är andra världskriget, det värsta Ryssland har gått igenom, så måste ju resultatet bli ganska traumatiskt. Tragedin omfattar ett antal öden: flickan älskar sin pojke, som drar ut i kriget, medan hans kusin blir kvar i hemmet då han lyckats fiffla till sig en frisedel, men även han älskar henne. När fästmannen aldrig hörs av från kriget går det som det går, och kusinen utnyttjar situationen och gör henne till sin med våld. Hon försöker göra motstånd men lönlöst. De gifter sig, och genom krigets ohygglighet evakueras de till Sibirien. Där avslöjas småningom kusinens ruttna karaktär, samtidigt som dödsbudet kommer om att fästmannen stupat. Hon vägrar acceptera att han är död, men när freden kommer bringas hon ändå att göra det med en sorts jämnmod trots allt.

Hela filmen är hennes, historien skildras från hennes synpunkt, och det stora traumat är inte kriget eller fästmannens död utan hur hon tvingas bedra honom utan att hon vill det och hur hon orättvist får fan för det och nödgas leva med detta utan att kunna ge utlopp för sin smärta. Det är alltså en extremt kvinnlig film, och det är detta som är det sensationella: det psykologiskt mästerligt återgivna kvinnolidandet. Denna kvalitet understryks av det makalösa fotot (av Sergej Urusevskij, som sedan också stod för fotot i den ännu vackrare "*Diamanter betalas högt*", egentligen "*Brevet som aldrig skrevs*", en annan smäktande kvinnotragedi men ur manlig synvinkel och med en desto mer passionerad ömhet,) och den bländande kameratekniken med fullkomligt hisnande åkningar och svindlande välregisserade smärtoscener, som när fästmannen springer upp för alla trapporna i höghuset, en scen som dessutom bisseras som överväldigande minnesbild, och när hon söker honom i den marscherande mängden av utskrivna soldater utan att hitta honom.... Scener som förblir klassiska för alla tider.

En annan smäktande kvinnofilm är den extremt fascinerande australiensiska "*Picnic at Hanging Rock*" om en flickskoleutflykt till ett naturens underverk i form av ett kusligt gåtfullt berg, där vad som helst kan hända och händer. Tre flickor och en lärarinna försvinner på berget - spårlöst. Det hände i verkligheten för hundra år sen. Mysteriet har aldrig lösts.

Denna tidiga film av Peter Weir har många ingredienser av oförgämligt värde och intresse, som man kan fördjupa sig i i det oändliga. Alla huvudrollerna är kvinnor eller flickor, och de ytterst få karlarna har ytterst underlydande roller. Det mest fascinerande är känsligheten varmed filmen har åstadkommit. Peter Weir har gjort sin egen version av skandalen och givit den sina egna tolkningar men därvid ansträngt sig i extremt hög grad för att verkligen penetrera kvinnokynnets allra djupaste hemligheter, och i viss mån får man åtminstone ett hum om hur de tre flickorna och lärarinnan egentligen tänkte när de spårlöst försvann på berget. En fjärde flicka, Sarah, fick inte följa med på utflykten, hon var den ledande försvunna flickans bästa väninna, hon hade det svårt då hon var föräldralös och hennes förmyndare upphört betala hennes inackordering, hennes fall blir den stora provostenen för den kvinnliga rektorn, en praktfull madame, vars skola ruineras av skandalen, då fler och fler föräldrar tar sina flickor ur skolan på grund av vad som händer där. Sarah blir syndabocken, och när hon får beskedet om att hon måste återvända till barnhemmet kastar hon sig ut genom fönstret och krossas i växthuset nedanför. När rektorn får veta detta (efter en tid) far hon själv ut till det underliga berget och kastar sig utför det och dör hon också.

Så varför försvann flickorna och lärarinnan på berget? Man får det alldeles tydliga intrycket av en klaustrofobisk stämning på flickskolan där många opåtagliga åskmoln hänger i luften och laddas upp utan att utlösas med en ständigt accelererande och mer outhärdlig spänning som resultat. Detta måste alla flickorna och lärarinnorna känna av, och ju mer känsliga de är, desto mera. En flicka (som följde med de tre andra uppför berget) kommer rusande ner igen och klarar sig, och hon är den enda mindre känsliga av dem. Tvånget av *comme il faut* på flickskolan blir tyngre än det borde vara genom de omänskliga oegentligheterna (som rektorn står för),

varför vissa extra känsliga flickor och lärare helt enkelt måste bryta sig ut genom maximalt desperata revoltåtgärder.

Allt detta understryks ytterligare genom att filmen är så fenomenalt vackert gjord. Solen strålar hela tiden över det vackraste tänkbara sommarlandskap, idyllen är övermaximerad, paradiset kan inte bli fullkomligare, varje bild är njutbar, och till detta kommer den utsökt väl utvalda musiken med kusliga effekter därav på berget, som tycks genljuda av magisk harmoni. Filmen är ett mirakel av estetisk utsökthet alltigenom.

Det går en annan film av Peter Weir nu som heter "*Master and Commander*", en film av diametralt motsatt slag, då det bara förekommer manliga roller. Ett brittiskt örlogsfartyg har under Napoleonkrigen order att jaga en fransk kapare ner längs Sydamerikas kust, vilket den gör under rafflande former och sjöstrider. Jakten går runt Kap Horn och ända upp till Galapagosöarna, men filmens egentliga innehåll är tvedräkten mellan kaptenen (Russel Crowe) och hans läkare (Paul Bettany). De är bästa vänner, de musicerar tillsammans, kaptenen på violin och läkaren på cello, medan de ursinnigt grälar på varandra. Crowe står för den järnhårda krigsdisciplinen medan läkaren hela tiden ifrågasätter detta. Det uppstår en kris när läkaren skjuts av misstag, och då inser kaptenen att han inte haft helt rätt. Filmen är njutbar alltigenom, sjömanslivet ombord är återgivet genom ett makalöst minutiöst filmhantverk som bara detta gör filmen till den bästa på repertoaren just nu, och man kommer positivt luttrad ut ur alla de intellektuella kriserna, som är värre än själva sjödrabbningarna, som är allt annat än odramatiska - överraskningarna kommer hela tiden när man minst väntar dem. (Det var även Peter Weir som gjorde exempelvis "*Döda poeters sällskap*".)

För att återgå till det evigt kvinnliga, en annan flickskolefilm med verklighetsbakgrund var Peter Jacksons fantastiska "*Heavenly Creatures*" ("Svarta änglar") om de två skol flickorna i puberteten som tillsammans med berätt mod mördade den enas mamma i Christchurch, Nya Zeeland, den 23 juli 1954. Då de var minderåriga kunde de inte få mer än fängelse och släpptes ut därifrån efter fyra år men bara på det villkoret att de aldrig någonsin mer fick träffas igen. Filmen skildrar genom en minutiöst överväldigande inlevelseförmåga hela bakgrunden till brottet. De två flickorna älskade varandra hysteriskt, medan bådars föräldrar ville skilja på dem. Den enas föräldrar skilde sig på kuppen, medan det framkom (efter den andra moderns död) att den andras föräldrar aldrig hade varit gifta. Den modern var paradoxalt nog den hyggligare av mödrarna. Hon hade arbetat hårt för att kunna betala sin dotters avgift i skolan, och hon bedrog aldrig sin man (fastän de inte ens var gifta). Peter Jackson blev ju senare världsberömd som regissören bakom "*Sagan om Ringen*"-trilogin, men redan i denna tidiga film häpnar man inför hans fantastiska bildkompositionsfantasi och -förmåga. De två flickorna levde delvis i en fantasivärld, som regissören låter blomma fram i hela sin oemotståndliga härlighet. Det var denna värld föräldrarna ville krossa, vilket ledde till flickornas ömsesidiga och totala psykos.

En betydligt mindre grym historia (om dock mera blodig och med en massmördare i full aktion rätt igenom) var den underfundiga "*Urban Legends*", vilket egentligen betyder "Skrönor" men som på svenska hette "Mördande legender" om livet på en filmskola, där en massmördare går lös och genomför det ena makabra mordet efter det andra på alla studenterna med alla tänkbara filmstudiotricks som specialeffekter och en praktfull scenografi i en makalös fyrverkeriexplosion av raffinerat välkomponerade scener. Filmen är gjord av John Ottman med glimten i ögat, och intressant är att han även komponerat sin egen filmmusik, vilket är ovanligt, och vilket bidrar till den mycket smakfulla kryddningen. Det visar sig att massmördaren helt enkelt är alla studenternas helt frustrerade egna professor.

I samma kategori hamnar väl Clint Eastwoods "*Mystic River*", en övervärderad kriminalhistoria från Boston om olika traumatiska öden därstädes. Tre buspojkar råkar ut för att en av dem kidnappas av pedofiler under fyra dagar, vilket märker den pojken för resten av livet. Den ena kamraten blir gangster (Sean Penn) medan den andra blir polis (Kevin Bacon). Visst är filmen välgjord, Clint Eastwoods regi är förvisso kompetent, storyn är hur intressant som helst, ödenas sammanvävning och kriser är en fascinerande tillställning, men likväl framstår historien som torr och fattig. Man kan se Clint Eastwoods slitna och spruckna gamla ansikte med bister min kämpa sig igenom regisserandet av all denna dysterhet, och utan

manuset och de fenomenala skådespelarna hade han stått sig slätt. Sean Penn tycks alltid få göra lika extremt motbjudande roller, vilket han dock gör bra, medan Kevin Bacon alltid är sevärd och Laurence Fishbourne gör hans assistent med den äran; men den amerikanska gangster- och slummiljön förblir dock lika beklämmande här som i nästan alla andra amerikanska storstadfilmer.

Den bästa rollen gör dock Tim Robbins som den traumastämplade pojken, som aldrig blir fri från sin stämpel, en skådespelare som också tidigare fått göra martyroller med oförglömlig verkan. När Sean Penn får sin dotter mördad misstänkliggörs Tim Robbins, som den natten kommit hem med sönderslagen näve och massor av blod i bilen från olika personer. Misstankarna ökar genom att han inte klart kan redogöra för vad som hänt, och när han slutligen gör det blir han inte trodd utan mördas kallblodigt av Sean Penn som hämnd för att denne tror att barndomsvännen mördat hans dotter. Men Tim Robbins har i själva verket råkat ta en pedofil med överraskning just när han satt i gång och blivit så utom sig att han mördat pedofilen. Detta visar sig efter att Sean Penn mördat sin barndomsvän.

Sådant händer antagligen oftare än man tror i Amerika idag, realismen i filmen är helt övertygande, det är vanliga människor det handlar om, och autenticiteten i deras vardagsliv och karaktärer är helt äkta. Man saknar ingenting utom något som lyfter det hela ur vardagens gråhetsträsk. Inte ens någon musik färglägger filmen. De flesta kritiker har gett filmen fem stjärnor, men här får den bara tre.

Emellertid föranleder filmen en behövlig diskussion om världsfenomenet och -sjukdomen pedofili. Det var faktiskt drottning Silvia som först slog larm om saken inför världen genom FN 1996. Sedan dess har lavinen av utredningar och avslöjanden i saken och dess ventiler, inte minst genom den ena överupprörande halvdokumentära filmen efter den andra i en oändlig kedjereaktion, aldrig avstannat i sin uppslitande skallgång.

Redan Jesus hävdade på sin tid att det var det grövsta av alla brott att förföra ett barn - allt kunde förlätas utom det. Dostojevskij behandlar ämnet 10 gånger i sina romaner så inträngande och med en sådan chockverkan att man måste misstänka att han själv utsattes för övergrepp i barndomen, kanske av sin egen far, en tyrann som ju sedan mördades av sina egna, vilket skulle kunna förklara hans epileptiska problem genom hela livet. Han belyser nästan alltid problematiken från brottsförövarens synpunkt, men allt tyder på att han aldrig själv praktiserade pedofili. Tvärtom var hans hand med barn den bästa tänkbara.

I filmen är det påfallande hur alla tre gossarnas liv påverkas om inte blir förstörda av att en av dem blir våldtagen. De två överlevande konstaterar det själva i slutet, att de satt i bilen alla tre när en av dem fördes bort. Kevin Bacon klarar sig bäst, genom att han blir polis och öppet gör det till sitt yrke att brottas med kriminalitet, medan Sean Penn ohjälpligt är lika förstörd från början som Tim och själv blir brottsling.

Fallet Tim går emellertid naturligtvis djupast. Han konstituerar hela provkartan över pedofiloffersymptom: förlusten av kontakt med verkligheten, flykten in i inre världar, kronisk mörkrädsla, problem med relationer, svårtillgänglighet, och så vidare i det oändliga. Ändå blir han gift och får en son, men man får aldrig veta vad han gör. Troligen gör han ingenting och lever på socialhjälp. Så blir det i de flesta fall.

Det hör också till bilden att han hela tiden kämpar med sig själv och sitt trauma utan att kunna diskutera det med andra. När barndomsvännen Sean Penns dotter mördas frigörs emellertid något av hans inre, och för första gången någonsin talar han om traumat med sin hustru. Hon blir så skräckslagen att hon flyttar hemifrån i panik och tror att han mördat vännens dotter och säger till och med detta till den mördade dotterns fader. Hon har blivit helt panikslagen av skräck genom sin makes avslöjande av bara en skymt av sitt inre problem. Detta antyder något av problemets förkrossande storhet, styrka och tyngd.

Att problemet därmed aldrig kan lösas utan bara förvärras och leda till komplikationer ökar bara dess obotlighets hopplöshet. När Tim blir mördad av sin barndomsvän som hämnd för ett mord han inte har begått kommer han dock undan att bli ställd till svars för det helt spontana dråpet på pedofilen. Han slipper utsättas för vidare rättsliga övergrepp och få sitt öppna själssår ytterligare dissekerat. Hans kropp hittas aldrig, och hans barndomsvän kommer undan men måste dock leva med mordet på ett oskyldigt offer, sin barndomsvän. I brist på världslig rättvisa blir hans ödes nemesi troligen desto kärvare, medan den oskyldigt våldtagne och mördade Tims avgrund av orättvisa bara blir mer ohygglig i sin bottenlöshet.

Hur stort problemet är i hela västvärlden framgår av de omfattande pedofilhärverna i EU:s huvudstad Bryssel med blodspår in i ministerierna och med hela den katolska kyrkan omskakad i sitt innersta i hela Amerika. En biskop fälldes rättsligen för pedofili och mördades av medfångar i fängelset. Man har räknat upp till åtminstone 270 pedofiler bland katolska präster i Amerika. (se *Nexus*.) Katolska korgossar som kommit undan hör snarare till undantagen än till regeln i vissa församlingar. Till och med Göteborgs katolska församling har haft pedofilpräster som märkt sina offer för livet. Den protestantiska kyrkan är inte sämre och knappast bättre, och även den muslimska världen har samma problem. Sådana institutioner, som kallar sig heliga, borde föregå med moraliskt exempel för den sekulära världen men gör tvärtom.

Om man då ska kalla det en sjukdom och ringa in symptomen, så börjar det med sexfixering som vill övergå till våldsfixering. När sex blir lika med våld är det kört - då är man sjuk. Alla fixeringar (även fixa idéer) är osunda och blir lätt sjukliga, så det är dem man främst bör vara på sin vakt mot. Driftslivet är naturligt så länge det inte övergår i våld, men när våldet tar över har man tappat kontrollen och är man ur balans. Där går gränsen som aldrig får överskridas.

Den fördömde poeten

Det var hans egen ambition att bli fördömd som poet. Detta fantastiska poetiska geni, på sätt och vis den sista av de stora romantikerna, född 1821 samma år som Dostojevskij, frambar tydliga bevis på sin talang redan som barn, då han prisbelönades för sin poesi på latin. Han var enda barnet till en far i 60-årsåldern, som dog när han var 6 år. Hans älskade mor, ännu i 20-årsåldern, gifte snabbt om sig med en officer, som styvsonen aldrig kunde acceptera. Det finns övertydliga paralleller mellan Charles Baudelaire och Edgar Allan Poe, de var nära besläktade tvillingsjälar, och den elva år yngre Baudelaire omfattade Poes skrifter med en fanatisk hängivenhet, som gjorde honom till Poes egentliga översättare till franska och hans huvudföreläsare på den europeiska kontinenten. Båda var lika brinnande intensiva, lika självförtärande fanatiska i sitt poetiska pathos och lika morbida.

Hans mor och styvfar förfasades tidigt över hans fullständigt tygellösa liv. Då han tidigt inledde ett riskabelt umgänge med prostituerade, som troligen gav honom syfilis, vidtog hans föräldrar åtgärder för att få honom bort från Paris. Han skickades ut på en "välgörande" sjöresa till Indien, vilket i praktiken innebar att de överlämnade honom till allmän våldtäkt, (han var ännu icke myndig,) då han troligen våldfördes ombord av homosexuella element bland besättningen - några av hans dikter tyder på det. (Se dikten "*Albatross*" nedan.) En del av hans förbannelse var att han såg ovanligt bra ut och var attraktiv både för kvinnor och män. Liksom Poe blev dock hans enda stadiga förhållande ett ganska sado-masochistiskt sådant med en mycket omaka moatjé till mulatt, en statist vid en teater, som han omfattade med en äkta men besatt och morbid kärlek för resten av livet efter att ha kommit hem till sin myndighetsdag efter att ha rymt från sin indiska skeppsresa vid Mauritius.

Hans liv följde sedan konsekvent samma spår av besatta utsvävningar, kroniskt självmisbruk och annat missbruk av allt vad som kunde missbrukas, en nästan animalistisk drift att hänge sig åt alla livets mörkare sidor, som är svårförklarlig, om man inte utgår från grundidén i hans liv: att bara få skriva. Det var det enda han ville, och skörden av hans livs ansträngningar är något av det skönaste som fransk litteratur någonsin har frambragt. Diktsamlingen "*Les fleurs du mal*" ("Ondskans blommor") är kanske det vackraste som har skrivits över huvud taget efter Shakespeare. Dikternas material utgör nästan uteslutande blommor som han plockat ur rännstenen, i kloakerna, i känslornas avgrundsträsk, i helvetet och var som helst var det inte borde ha kunnat växa några blommor. De flesta av dikterna är formfulländade sonetter, som smakfullt omväxlas med både det ena och det andra, både utvecklingar och epik, idyll och epigram, allt hållet konsekvent på den högsta tänkbara estetiska nivå. När "*Les fleurs du mal*" kom ut 1857 drabbades den av censuren, som fann vissa av dikterna väl magstarka och förargelseväckande. Han blev åtalad för vad han skrivit, då det ansågs strida mot den allmänna moralen, och upplagan beslagtogs. En reviderad upplaga 1861 visade dock genom sitt segertåg över Frankrike denne gudabenådade poets oerhörda begåvning och gjorde epok trots strykningarna.

När man läser den idag är det väl bara en dikt som kan anses tvetydig genom sin utmanande satanism: nr 131, "Litania till Satan". Visst är den utmanande betänklig men ändå helt oförarglig, om man jämför med andra verk med liknande tendens. Baudelaire förblev en upprorsman i hela sitt liv men synes aldrig ha riktat sitt uppror mot något bestämt mål utan bara varit upprorsman för upprorets egen skull. Det är varken förargelseväckande eller allvarligt utan bara poetiskt.

De 137 dikterna i "Ondskans blommor" låg i stort sett färdiga redan när han var 30, och få tillkom därefter. I takt med hans obotliga självmisbruk torkade hans poetiska ådra snabbt ut, och när han låg på sjukhuset i Bryssel under sina sista år kunde han knappt längre ens tala. Hans sista ord lär ha varit rena förbannelser, så att hans nunnesköterskor på sjukhuset efter hans bortgång anlätade en exorcist för att rensa hans rum från eventuella efterlämnade förbannelser. Den exorcisten lär ha haft ett visst besvär därmed.

Han dog 46 år gammal, och vad man än må tänka om hans betänkliga leverne och moral så kvarstår hans underbara poesi för alltid som så underbara blommor att de aldrig kan vissna, hur onda han än själv betecknade dem som.

"Albatrossen" av Charles Baudelaire (nr. 2 i "Ondskans blommor".)

För sitt nöjes skull ofta fartygets manskap
skjuter på albatrosser som sväva i natten
eller lojt är på resa genom vårt landskap
av långseglande skepp över plågsamma vatten.

Knappt har man dem vid relingen liggande skjutna
förrn dessa storkungar hämtade ur det blå
blir vanmäktiga kräk som till sidorna slutna
har vingarna som åror vilka släpa och slå.

Den bevingade jätten blev ett tafatt ök!
Skön var han förr, men nu, vilken ynkelig krympling!
En utmanar hans näbbkäft med en pipa rök,
en annan härmar halt denne sjuklige fuling.

Poeten är en like till skyarnas prins
som kan umgås med stormen och skratta åt skytt;
i exil på vår jord, ibland glåpord som bränns,
med vingarna på släp är han fången och lytt.

- i tolkning av Nils Bringfelt 1978.

Några dikter av Bo Olsson.

Traumat Anna Lindh

Den idealiska politikern
alldeles ovanligt klar och klok både som svensk och politiker
en av de ytterst få politiker som med Vaclav Havel
vågade ta ställning mot förtrycket i Tibet
och kvinna dessutom, och mor, och vacker,
vettlöst mördad av en galning som visste vad han gjorde,
som visste exakt vem han mördade och som avsåg att mörda henne
utan anledning. Man skyller det på hans droger -
han gick på rohypnol och andra gifter
som läkare skrivit ut åt honom för att de inte ville hjälpa honom,

ett isolerat invandrabarn utan rötter,
förgiftad av ett distansierat samhälle,
som han sökte hämnd på
genom dess mest oskyldiga människa.

Pratmakarlådan

Vem pratar mest och bäst?
Politiker har monopol på gamet
men de pratar sämst, om man får tro på vad de säger,
för de snackar mest ju bara skit mest om varandra.
Och vem kan stoppa dem?
Det gäller ju i vår demokrati att vi har yttrandefrihet
med dock ett undantag:
allenast kungen får ej säga vad han vill,
och om han gör det missförstås det av politikerna
och görs det om till motsatsen av vad han menade.
Alltså : allenast munväderspolitiker har yttrandefrihet,
för har man andra åsikter än dem så bör man hålla käften,
särskilt om man vågar säga vad man tycker.

Det våldtagna barnet

Skriet tränger inte fram.
Man är begraven levande,
och skriet kvävs i mörkret
av likgiltighetens svarta övermakt,
mer fasaväckande än någon levande tortyr,
som reducerar en till mördad tystnad
utan rätt och talan, utan mänskovärde,
utan något annat än en evig skräck
som följeslagare mer mörk än natten varje dag,
som släcker dagens ljus, ersätter det med vanmakt
och paralyserar livet, dödar allt livstecken,
dömer dig till evig kronisk hopplös ensamhet
med döden som det enda kvar att hoppas på
som en befrielse ur livets värsta fälla:
att berövas livet men likväl få ha det kvar
men utan att det mer får leva.

Det ihjälamerikaniserade samhället

Inte konstigt att samhället är så sjukt när det är så amerikaniserat.
Snart blir det väl lag på att man inte får äta annan mat än hamburgare och Coca-Cola.
Snart får man väl inte lov att köpa och lyssna på annan musik än hårdrock.
Snart får man väl inte lov att tala engelska mera utom med amerikansk accent.
Snart får det väl bara visas filmer med bara våld och sex på amerikanska.
Snart blir väl höghus och skyskrapor de enda tillåtna standardbyggnaderna,
då de ändå tränger ut alla andra - av kommersiella skäl.
Läs kommersialisering för amerikanisering - det är samma sak,
där den högsta lagen är att penningen är viktigare än människan,
vilket medför, att kultur får icke finnas om den icke är lönsam,
våldets slagkraft har företräde framför skönhetsens mjukhet,

musikens volym är viktigare än dess skönhet, då volymen ändå dränker skönheten,
och smak, kunskap, estetik och normer är utan talan i samhället
då de bara är teoretiska begrepp utan kommersiell gångbarhet.
Inte konstigt då att folk blir fyllon och narkomaner,
psykiskt sjuka och utbrända,
då de hela livet utsätts för massmedial hjärntvätt av bara fulhet, hårdhet och skadlighet.
Inte konstigt då att hela världen gör uppror mot globaliseringen,
då ju hela naturen tycks göra uppror mot hela mänskligheten.

Bo Olsson förekommer i 'Kommunalarbetaren' (Poesihörnan)
<www.kommunalarbetaren.com>

Kommentar. Kungen råkade i blåsväder då han i radio uttalade sig positivt om sultanen av Brunei. Politiker menade att kungen inte får uttala sig positivt om diktatorer. Vad politikerna fullkomligt struntade i är att sultanen av Brunei vid sidan av sultanen av Oman hör till den muslimska världens ytterst få kompetenta och upplysta despoter, som på grund av deras sällsynthet bör uppskattas som exempel för resten av den hopplöst förtryckta muslimska världen, som mest annars bara styrs av ytterst oupplysta despoter, om det inte rentav är rena bakåtsträvare och mullor, som i Iran. Även Europa har haft upplysta despoter, exempelvis kejsarinnan Maria Theresia av Österrike, kung Fredrik II av Preussen, Gustav III och Katarina II av Ryssland, vilka var betydande positiva inslag i 1700-talets historiska utveckling, - men gammal historia och dess exempel är ju inget för dagens samhälle.

Om politikerna då reagerar så hårt över en offentlig persons tyckande om en diktatur, var var de när Jan Myrdal höjde Pol Pot till skyarna, när Olof Palme kallade Fidel Castro en demokrat, när Göran Persson fjäskade i Kina för dess ledare i världens största diktatur, och när Tore Zetterholm i TV försvarade Kinas omänskliga förtryck i Tibet 1993? Då passade det sig för politikerna att tiga och samtycka.

Och var kungens uttalanden då så vansinnigt dumma, om man jämför dem med exempelvis följande autentiska citat av president George W. Bush, världens mäktigaste man:

"The vast majority of our imports come from outside the country."
("Merparten av vår import kommer från utlandet.")

"If we don't succeed, we run the risk of failure."
("Om vi inte lyckas riskerar vi ett misslyckande.")

"I have made good judgments in the past. I have made good judgments in the future."
("Jag har gjort goda bedömningar i det förflutna. Jag har gjort goda bedömningar i framtiden.")

"The future will be better tomorrow."
("Framtiden blir bättre i morgon.")

"We're going to have the best educated American people in the world."
("Vi kommer att ha de bäst utbildade amerikanerna i världen.")

"I stand by all the misstatements that I've made."
("Jag står för alla feluttalanden som jag har gjort.")

"We have a firm commitment to NATO, we are a part of NATO. We have a firm commitment to Europe. We are a part of Europe."
("Vi är fast engagerade i NATO, vi är en del av NATO. Vi är fast engagerade i Europa. Vi är en del av Europa.")

"A low voter turnout is an indication of fewer people going to the polls."
("Ett lågt röstdeltagande indikerar att färre människor har gått till valurnorna.")

"We are ready for any unforeseen event that may or may not occur."

("Vi är beredda på vilken oförutsedd händelse som helst som kan komma att inträffa eller inte inträffa.")

"For NASA, space is still a high priority."

("För NASA är rymden fortfarande högt prioriterad.")

"Quite frankly, teachers are the only profession that teach our children."

("Ärligt talat, lärare är det enda yrke som undervisar våra barn.")

"It isn't pollution that's harming the environment. It's the impurities in our air and water that are doing it."

("Det är inte utsläppen som skadar miljön. Det är föroreningarna i vår luft och vårt vatten som gör det.")

"It's time for the human race to enter the solar system."

("Det är dags för mänskligheten att inträda i solsystemet.")

Denne man är alltså världens ledare nummer ett och tillsattes som sådan för världens ledande nation av sin pappa George Bush och dennes oljemaffia genom valfusk i Florida. När han genom oljemagnaternas påtryckningar inledde kriget i Irak på grund av dess mängder massförtörelsevapen avsåg sig åtminstone världssopranen Barbara Hendricks sitt amerikanska medborgarskap. Av alla presidenter under de senaste 100 åren är han den som framträtt minst inför TV och massmedia, då han är rädd för att göra bort sig.

Shakespearedebatten, del 59. Släktutredningar och andra utredningar.

Släktförhållandet mellan våra olika Shakespearekandidater Oxford, Derby och Bacon är mycket enkelt. Även familjerna Essex, Sidney och Walsingham är involverade. Philip Sidney, den briljante poeten och mecenaten, adelsmannen och filosofen som inbjöd Giordano Bruno till England och som stupade i strid 1586 är egentligen den sammanhållande länken som binder ihop hela sammanhanget. Det är troligt att Christopher Marlowe en tid var page hos Philip Sidney och att han till och med kunnat uppleva Giordano Bruno där. Det var hos Philip Sidney och hans upplysta hov som det engelska fritänkeriet började på allvar.

Philip Sidney var gift med Frances Walsingham, och därmed är även den mäktiga Walsinghamfamiljen inkopplad. Efter Philips död gifte Frances om sig med earlen av Essex, som var Francis Bacons arbetsgivare. Francis Bacon och hans bror Anthony var kusiner med Sir Francis Walsingham, skaparen av drottning Elisabeths underrättelsetjänst, varför det var helt naturligt att dessa bröder sedan övertog den tjänsten. Även Sir Thomas Walsingham, Sir Francis' kusin och Christopher Marlowes beskyddare, förblev engagerad i underrättelsetjänsten efter sin mäktige kusins död, i vilken tjänst ju även Christopher Marlowe var aktiv.

Familjen Cecil är även inblandad. William Burghley, lord Cecil, drottning Elisabeths trogna premiärminister, var gift med en syster till Francis Bacons moder. Därmed var bröderna Bacon kusiner till Robert Cecil, senare premiärminister, vars syster Anne Cecil först var förlovad med Philip Sidney men sedan gifte sig med earlen av Oxford. Även Oxford och Bacon var kusiner på modernet. Både Oxford och Bacon växte delvis upp hos familjen Cecil. Oxfords berömda döttrar blev sedan alla kopplade till Philip Sidneys familj. Philip Sidneys vittra syster Mary blev gift med earlen av Pembroke, deras söner var William Herbert, som många menar att sonetterna dedicerades till (mr W.H.), samt earlen av Montgomery, det berömda brödrapar som "The First Folio" tillägnades 1623, den första kompletta upplagan av "Shakespeare"-verken. Oxfords första dotter blev gift med denne earl Montgomery, den andra dottern förlovades med earlen av Southampton, (som de två stora episka Shakespearedikterna tillägnades,) men han ville inte ha henne, så hon blev gift med den 6:e earlen av Derby i stället. Den tredje dottern blev gift med William Herbert.

Philip Sidney hade dessutom en dotter Elizabeth, som giftes med earlen av Rutland, som också har diskuterats i Shakespearesammanhang då han var intimt förknippad med det danska hovet och torde ha vetat allt om Helsingör.

Genom äktenskapet mellan Philip Sidneys dotterson Montgomery och Oxfords dotter bands alltså familjerna Sidney-Essex-Walsingham ytterligare samman med Cecil-Bacon-Oxford-Derby, varför man inte kommer ifrån att alla dessa ledande familjer inom drottning Elisabeths etablissemang måste betraktas som en enda. Och ur denna familj kommer Shakespeareverken fram. Marlowe hade kopplingar till åtskilliga medlemmar i familjen då han arbetade för Walsingham, Derby och Bacon, medan Shakespeare bevisligen hade inga kopplingar alls.

Så här skriver Elizabeth Weir i sitt senaste inlägg om Shakespeare:

"Prostitution var den stora inkomsten för teatrarna, som i sig inte var särskilt lönsamma. Alla teatrarna hade bordeller nära intill, och Shakespeares kollega Henslowe byggde faktiskt sina bordeller i samma veva som sina teatrar.

Så mönstret av småaktiga stämningar, garantin för "bardens" och hans kollegers fria företagsamhet, hans systematiska engagemang i ocker, hans pjäsmarknadsföring och det faktum att han kunde dra sig tillbaka till Stratford med en enorm summa kontanter bara fem veckor efter att ha ingått i en skådespelartrupp! - för Henslowe tog det tjugo år att få ihop sin förmögenhet genom prostitution och andra skumraskaffärer - plus det faktum att Stratfordskådespelaren omedelbart engagerade sig i skumma affärer i Stratford såsom olaglig hamstring av malt under en tid av hungersnöd - Fripp säger att det nästan ledde till att han blev hängd - liksom hans intriger med Combes mot Stratfordkooperativet som försökte skydda bönderna mot skiftandet av allmänningarna, så att hans "vän" Richard Quynay dödades i strid när han försökte stoppa Combes - allt detta markerar den ekonomiska profilen av Stratfordskojaren som visar att han var extremt upptagen, inte med att skriva pjäser, men med att roffa åt sig sin rikedom i London. Han tjänade minsann inte ihop den på att spela teater - han förekom närmast botten på listan med bara fyra roller. Han förtjänade inte ihop den på teateraktier - skådespelarna fick ytterst litet efter att Henslowe kanaliserat bort alla "omkostnader" - och pjäser såldes för bara några pund," - och så vidare.

Av hennes utredningar om hur skådespelarna och teaterdirektörerna verkligen livnärde sig på den tiden framgår det, att ingen av de andra kandidaterna, alltså Bacon, Oxford, Derby och Marlowe, förtjänade någonting alls på sina teateraktiviteter, medan Shakespeare gjorde sig goda förtjänster på varje tänkbart sätt utom genom pjäser och skådespeleri.

Francis Poulencs hemligheter.

Han dog plötsligt av en hjärtattack vid bara 64 års ålder 1963. För varje decennium efter det har han allt tydligare framstått som Frankrikes kanske främsta kompositör under 1900-talet efter Ravel. Inte minst imponerande med hans kompositörskap är den enorma bredden i hans produktion, allt från krimskransmusik till sakrala högtidligheter på högsta nivå. Ytterligare ett plus för hans musik har med tiden visat sig vara dess lättillgänglighet, för vars skull han från början stämplades som oseriös: han kunde ju inte mäta sig med de stora överförkonstlade märkvärdigheterna Schönberg, Hindemith och Bartok. Till och med Messiaens musik framstod då som märkvärdigare än Poulencs. Idag tenderar bedömningen glida åt motsatt håll: man börjar äntligen inse att Messiaen i allmänhet låter för djävligt medan Poulenc alltid är minst lika intressant som Prokofiev.

Någon berömdhet yttrade en gång om Poulenc, att "bakom mästerskapet i hans stora sakrala verk döljer sig en spjuver". Det är detta som är det oemotståndliga med Poulenc: han är underfundig och spirituell och kommer ofta med humoristiska infall. Allt tydligare framstår han som det kanske enda gedigna musikaliska geniet bland franska kompositörer efter Ravel.

Hans musikaliska väg var den vakne outsiders: han tog avstånd från sin samtids musik men observerade den noga. Ravel betydde mycket för honom, men hans egentliga rötter låg i traditionerna från César Franck: hans förste lärare blev den samme lärare som César Franck utsett åt sin brorsdotter. Han hörde till samma grupp som Darius Milhaud och Arthur Honegger men gick djupare än de in i det sakralistiska komponerandet. Hans sakrala verk

förblir de centrala i hans produktion och i fransk sakral musik över huvud taget under 1900-talet.

Som arvtagare till César Franck tål han därför en jämförelse med Charles Widor, Francks direkta arvtagare, kungen av den franska romantiska orgelmusiken, den andre store särlingen i fransk 1900-talsmusik, som stod helt ensam som en granitjätte befast i sina massiva germanska orgeltraditioner: det har aldrig funnits en trognare lärjunge till J.S.Bach än Charles Widor, och som egen främsta elev fick han Albert Schweitzer. Därmed är även skillnaden mellan Poulenc och Widor markerad: med sina monumentala orgelsymfonier står Widor helt inom den germanska musiktraditionen, medan Poulenc är renodlat gallisk.

Hans franska kynne sticker även ut i hans privatliv. Han hade en enda stor kärlek i sitt liv, och när hon dog lämnade det honom vingbruten för livet. Först då, när han fyllde 30 år, insåg han att han egentligen var homosexuell. Följaktligen blev det inga fler damer i hans liv. I stället odlade han vänskaper som André Gide och Jean Cocteau, hans närmaste vänner för livet. Om Charles Widor vet man inte om några som helst moraliska ekvivalenter.

Poulenc ansåg sig ha ärvt all sin kreativa förmåga från sin mor, som kom av en konstnärlig familj, medan Charles Widors båda föräldrar kom från gedigna italienska orgelbyggarfamiljer. Widor framstår därmed som det gedigna musikhantverkarfullblodet, medan Poulenc i stället är den mesta originella outsiders i fransk 1900-talsmusik. De utgör därmed ypperliga komplement till varandra.

Ahasverus minnen, del 37.

Rembrandt är konsthistoriens största problem. Ännu idag blir jag upprörd bara jag tänker på honom. Knappast någon av mina talrika genialiska bekanta grälade jag så mycket på som på honom. Han var en menlös dåre, och jag försökte i det oändliga få honom att sluta upp med det men förgäves. Vi trivdes alltid underbart väl tillsammans, men efter en tid kom vi alltid i häftigaste dispyt med varandra, och det slutade alltid med samma sak: han gjorde sig bara ännu omöjligare, och jag reste därifrån i vredesmod.

Visst var han en duktig målare, det visste alla redan då lika väl som alla vet det idag, det var redan då en evig självklarhet, men det tog han som förevändning till att tillåta sig vilka friheter som helst. Det att han var en fullödig konstnär ursäktade i hans egna ögon honom allt och berättigade honom till allt. Han var inte någon kvinnomisshandlare, vilket somliga klåpare påstått. Tvärtom var han den ömmaste av alla älskare, vilket hans egna två hustrur vittnade om inför döden och vilket hans tavlor av dem vittnar om inför evigheten. Att hembiträdet Geertje Dircks blev tokig och kom på mentalsjukhus var inte hans fel. Han var lika öm mot henne som mot alla andra, och det att hon var neurotisk gjorde hans ömhet mot och omsorg om henne bara innerligare. Han var idealisk som människa i alla sina relationer. Men han var självdestruktiv, och det har jag aldrig kunnat förlåta honom.

På vilket sätt är han konsthistoriens största problem? Därför att han själv ställde sig utanför den. Han vägrade vara med i barockens tidevarv och måla som andra, han vägrade vara realist, all konsts högsta ideal, han tog bestämt avstånd från alla andra målare och alla traditioner och målade i motsats till alla andra inte som han såg det utan som han kände det. Och däri har endast Vincent van Gogh efterliknat honom.

Jag blir upprörd bara jag tänker på honom därför att hans öde var det hemskaste och hårdaste av alla konstnärsöden, och han ensam var upphovet till alla faser i det. Ingen gjorde något för att han skulle råka så illa ut som han gjorde utom han själv. Vincent van Gogh sköt sig när han fick nog av sin egen dårskap, men Rembrandt fick aldrig nog av sin egen dårskap. När han en gång börjat falla så bara fortsatte han och fortsatte han utan att någonsin försöka hejda sitt fall.

Ingen har någonsin vågat kritisera Rembrandt, varken medan han levde eller efter hans död, utom jag. Man har alltid talat illa om honom och man gör det ännu idag, men man vågar aldrig kritisera honom. Ty en människa vars livs budskap till världen är: "Låt mig få gråta i fred!" vågar man aldrig gå nära, ty ingenting är heligare och mera respektingivande än sorgen, och ingen konstnär har så frossat i lidandets, sorgens, sentimentalitetens och eländets patos så som Rembrandt. Det var hans passion, och den ville han ha i fred, kosta vad det kosta ville, och det kostade honom allt, men han betalade det gärna. Han blev konsthistoriens mänskligaste

personlighet, men det kostade honom all hans värdighet. Föraktad levde han, och man måste förakta honom som människa ännu idag.

Det var jag som förde honom i kontakt med Amsterdams judar. Genom dem fann han sin stil, därigenom blev han högfärdig, gifte sig med första bästa societetsflicka han såg som kunde ge honom en tryggad ställning och köpte i rent övermod stadens ståtligaste hus bara för att skryta. Det var när han flyttade in på Jodenbreestraat som jag för första gången fick anledning att skälla ut honom, vilket bara hade den effekten på honom att han till sitt försvar hittade på att: "Men jag gör ju det bara för att kunna måla bättre." Jag blev så rasande på honom så att jag måste lämna staden och honom i sticket för den gången. Jag hade aldrig mött en så egenkär målare förut. Och med tiden kom det också att räcka för honom att han själv ensam och ingen annan beundrade hans konst.

Men han skötte sig och hade tur och levde högt på holländarnas politiska och historiska medvind och var inte så gemen som Rubens som struntade i Antwerpen och kröp för Frankrike och Spanien, utan Rembrandt höll sig hemma. Rubens hade jag aldrig kunnat med för hans fulländade ytlighet. Rembrandt hade djup i sitt innersta, och det var vad jag tyckte om hos honom, och därför blev jag alltid så upprörd var gång Rembrandt tog till spaden för att gräva ner sig. Han älskade att gräva ner sig, och det hatade jag hos honom, just för att han hade kunnat bli en så bra konstnär i stället.

Det kan inte förnekas att han även hade otur. Han levde i ett mycket krigiskt historiskt skede, och i sådana skeden blir alltid de konstruktiva personligheterna lidande. Under Rembrandts livstid låg Holland i krig med Spanien, med England, med Sverige och med samtliga andra samtida stormakter i tur och ordning, och han blev lika lidande av krigens fluktuerande konjunkturen som Heinrich Schütz. Under hans tid dog Rubens, Englands monarki gick under i blodigt och meningslöst inbördeskrig som alltför mycket liknade rosornas krig ett kvarts millennium tidigare, Henrik IV av Navarra och Wilhelm av Oranien, Gustav II Adolf och Charles I avrättades samman med oräkneliga människomassor, det trettioåriga kriget vältrade fram sin förödande syndaflodvåg över Tyskland, Ryssland upplevde sin historias mest kaotiska kapitel före revolutionen tre hundra år senare, Frankrike blev en terroriststat och de kristna religionerna gick alla åt helvete. Kvar fanns bara Rembrandt och Heinrich Schütz, men Rembrandt grämde ihjäl sig och konsten medan Schütz upptäckte nya världar.

Kvar fanns förstås även drottning Christina av Sverige, men som den enda kloka politikern i hela världen då för tiden abdikerade hon, och därmed försvann den tidens enda ljus i hela världspolitiken.

Rembrandt nådde sin höjdpunkt då han målade "Nattvakten". Jag var då hos honom och uppskattade honom till fullo och uppmuntrade honom å det högsta. Men när hans hustru Saskia var död behöll han det neurotiska hembiträdet Geertje Dircks trots hennes uppenbara olämplighet, och det gjorde att jag blev rasande på honom. Jag hade aldrig uppskattat hans giftermål, ty han var inte en man som kunde ta vara på sin nästa. Han kunde ju inte ens ta vara på sig själv, och då får man inte gifta sig. Men han var hopplöst svag för och beroende av kvinnor, och därför behöll han Geertje Dircks hos sig efter sin hustrus död, och det blev anledningen till att jag i vredesmod övergav honom för andra gången. "Det blir aldrig folk av dig," utbrast jag, och han svarade då endast milt: "I så fall är det tur att jag har konsten." Konsten var hans försvarsvapen mot den värld han levde i och som han mer och mer för varje år ville hålla på avstånd. Men vem kan hålla verkligheten på avstånd? Vem kan vara så dum så att han ens försöker? Bara så menlösa dårar som Rembrandt, Johann Sebastian Bach, Goethe, Leibniz och några till, som på fullt allvar trodde att de kunde ersätta den reella världen med sina egna inre fantasivärldar.

När jag återsåg Rembrandt levde han ihop med Hendrickje Stoffels alltjämt i det luxuösa huset på Jodenbreestraat, och det skällde jag ut honom för. Jag skällde ut honom för att han underlät att tjäna pengar när han inga hade och dock hade en familj att försörja, jag skällde ut honom för hans totala ansvarslöshet, jag skällde ut honom för hans otroliga lättja: han öppnade aldrig en bok för att lära sig något nytt utan grävde bara ner sig i sina gamla kunskaper i Bibelns historia och sitt ständigt alltmer fördunklade måleri, som jag undrade om det berodde på att hans hjärna eller hans syn höll på att fördunklas. Jag kom till den slutsatsen att det måste vara bägge. Vincent van Gogh sköt sig när han inte kunde måla längre, men Rembrandt bara fortsatte måla fastän han inte kunde måla längre. Han fattade aldrig att han hade råkat ut för ödet att fastna i ett manér, vilket är livsfarligt och i längden dödligt för en konstnär: i det

ögonblicket en konstnär inte längre utvecklar och vidareutbildar sig är hans bana slut. Rembrandt blev aldrig bättre efter "Nattvakten". Hans bilder blev suddigare, han började förfriska sig väl mycket med genever, han nojsade väl flitigt med Hendrickje, och han förlustade sig ute i staden med hjälp av en ständigt utvecklad kredit: han hade på årtal inte förtjänat en styver och förbrukade månatligen hisnande förmögenheter utan att ens vara medveten om det. Han var blind för pengars värde. Han ville inte veta av att något materiellt hade någon betydelse. Och när han vägrade betala sina skulder och ständigt tog nya lån skällde jag ut honom igen. Han sade bara: "Ja, men jag målar ju."

"Det räcker inte med att bara måla. Man måste också sälja sina tavlor!" skrek jag. "Du har en son, en familj, ett hus och din släkts framtid att ansvara för!"

"Ansvarar du för din?" frågade han mig med en egendomlig blick.

"Nej, men jag är ogift. Du har dock både fru och barn."

"Mina tavlor är också mina barn."

"De är inte ditt kött och blod."

"Nej, men de är min ande, och det kortet smäller högre."

"Men tänk på din framtid!"

"Det finns ingen framtid som inte finns i nuet. Jag är lycklig bara när jag arbetar."

"Och när du älskar?"

"Kärleken är mitt arbetes lön."

"Vill du inte att din son skall bära ditt namn vidare?"

"Vad är ett namn mot evigheten?"

Så kunde vi hålla på i det oändliga medan jag ständigt blev mera rasande och han aldrig förlorade sin mildhet eller sin koncentration på sitt arbete. Jag förvånades över honom och kom plötsligt på mig själv med att rikta den misstanken mot mig själv om det möjligen kunde vara så att jag i Rembrandt fruktade en konkurrent om evigheten?

(forts. i nästa nummer.)

Den absurda krigsresan, del 10 : Bröllop i Bulgarien.

Det var extremt kallt i Athen, och man frös hela natten. Daniel, en av amerikanerna, måste sova med tre filtar. Jag hostade hela natten, och sammanlunda gjorde hela Athen. Det var märkvärdigt hur man överallt hörde kvarkande greker. Värst därän var min värd Elias' hjälpreda, en äldre man, vars lungor lät som en döende hästs. Dessutom rökte han.

Men denna dag, den 3 april, gjorde våren sitt intåg. Uterestaurangerna öppnade, och folk började ta av sig kläderna. Ginsten blommade, och luften fylldes av dofter från parkerna. Våren hade med ens kommit för att stanna.

Jag hade min sista lunch med doktor Sandy före min resa till Bulgarien. Han visste inte om han skulle vara kvar när jag kom tillbaka nästa vecka, så vi försökte ta ut svängarna.

Han var på bättre humör nu men obeveklig i sitt fördömande av Amerika. "Vi kan inte ha en enda supermakt som självsvåldigt dominerar hela världen och väljer vilka diktaturer den skall stödja och vilka den skall störta beroende på de egna ekonomiska intressena i den. Därför har Kina varit särskilt försiktigt i sitt ställningstagande mot USA i Irakkrisen då det varit rädd om den amerikanska ekonomiska uppbackningen. I 30 år stödde USA diktaturen i Indonesien med alla dess folkmord, och nästan alla militärdiktaturer i Latinamerika har haft USA bakom ryggen. Det råder en oacceptabel obalans i världen, och som enda motvikt till USA:s översitteri ser jag tyvärr Europa. Dess splittring i Irakkrisen ser jag som ett hälsotecken. Tysklands hållning har varit genomgående sund och konsekvent, och jag hoppas bara att England hellre ska följa Europa än Amerika. Det ska bli intressant att få höra vad du får för intryck av Turkiet och Bulgarien. Jag hoppas jag är kvar här när du kommer tillbaka."

Vi skålade på det.

Därmed avslutades det första Athen-kapitlet. Det andra skulle följa efter återkomsten från Bulgarien och Konstantinopel. Men redan bortom Attika, vid Oenoe och Thebe, tog våren slut och reste sig de snöklädda bergen med Parnassos lika imponerande i sin bländande vithet som Moby Dick. Resan norrut gick smärtfritt, och äntligen fick jag åka i en gammaldags kupé. Denna delades emellertid med ett helt gäng av mycket långhåriga unga grekiska bohemer med

svarta glasögon, som både rökte och drack både det ena och det andra men var vid gott festhumör och gärna praktiserade sin mycket elementära engelska med mig. De fann det mycket intressant att jag som resmål koncentrerade mig nästan enbart på Italien-Grekland samt Himalaya.

Men ännu bättre resällskap hade jag hela vägen från Thessaloniki till Sofia. Det var en grek född 10 oktober 1935 som vuxit upp i Bulgarien och behärskade utom grekiska och bulgariska även rumänska, ryska, ungerska, serbo-kroatiska, tjeckiska, slovakiska och polska men varken tyska, franska eller engelska. Vi talade alltså nästan 20 olika språk tillsammans men inget gemensamt. Han förstod dock litet italienska, och på något sätt klarade vi oss på ett slags italiensk-ryska och förstod varandra märkvärdigt väl. Han var utomordentligt hjärtlig och hur rolig som helst och bjöd både på bröstkarameller mot min hosta och på rakia som han bryggt själv. Vi var naturligtvis båda ytterst missnöjda med kriget, vem kunde vara något annat, och vi var helt överens om att hela företaget var ett fördömt fiasko som bara kunde ha dåliga konsekvenser och som ytterligare måste förstöra Amerikas anseende i världen. Han råkade heta Christos, så vi hade samma namn fast i olika versioner: den grekiska och den skandinaviska. Han skulle till Varna, där han hade ett litet hus vid havet. Han var bara en enkel mekaniker men så full av liv att det till och med var ovanligt för en grek.

I Bulgarien råde fortfarande vintern, och Vitosha var helt snötäckt och vattendragen frusna, men tåget nådde punktligt fram till Sofia trots omfattande tidsödande passkontroller vid gränsen (en trekvart på varje sida mellan 2 och 4 på natten), och jag kunde nå fram till Dianas hus som jag lovat lagom till klockan 8. Där väntade den vanliga kalabaliken i det vanliga överdådet på god smak och högsta kultur mitt i en social karusell utan like.

Hennes andra dotter hade gift sig den 25 oktober med en tysk museiman som väntat på henne i nio år, och bröllopet hade varit synnerligen sagolikt och lyckligt. Denise är konstexpert och hade själv designat sin bröllopsklänning i gammalbulgarisk stil, och de hade vigts i ett kloster. Vädet hade varit idealiskt i sin mjukaste och varmaste höstskrud, och hela familjen hade varit närvarande. Det hade inte kunnat vara mera lyckat, och bruden hade inte kunnat vara vackrare.

Jag hade haft en inbjudan, men samtidigt hade ju mitt kusinbarn i Italien gift sig, och det hade varit omöjligt att fira bröllop i Bulgarien den ena dagen och i Verona den andra. Min egen familj hade jag då givit företräde, men det bulgariska bröllopet hade nog varit vackrare om dock mera anspråkslöst.

Jotka hade blivit lycklig änka vid 82 års ålder för andra gången och sluppit sin tyska invalidiserade man, som hon fått arva, vilket varit hela poängen med skenäktenskapet. Hon levde nu gott på en pension av 600 Euro i månaden, vilket för en bulgar är en förmögenhet. Hon var mycket aktiv som änka och reste omkring mycket och sysslade med filosofiska diskussionsaftnar och var helt i sitt ässe.

I Dianas hus hade en ung velig dam just ärvt en attraktiv våning efter sina föräldrar jämte lanthus, som hon inte kunde sköta själv alls, varför hon desperat sökte efter en äkta man - annars skulle allt gå henne ur händerna. Jag skulle vara den idealiska kandidaten, jag kunde då leva gott i Bulgarien för resten av mitt liv (på yoghurt, dåligt vin och peperoni), och hon var faktiskt söt. Fällan var väl förberedd när jag kom till Bulgarien, och det var bara för mig att slå till och ta för mig av den utlagda ostbiten. Problemet var bara, att hon kunde ingen engelska eller något annat språk än bulgariska. Och, som sagt, denna mycket söta, feminina och helt oerfarna unga dam var veligheten själv.

Hon hade inte saknat friare. Diana hade redan sammanfört henne med en mycket lovande och lämplig ung man, som varit intresserad, men han hade lyckats chockera den tilltänkta bruden med att försöka kyssa henne. Hon hade blivit helt förskräckt och vägrat att träffa honom mera. Diana hade blivit ursinnig på honom och sagt: "Du skulle gifta dig med henne, inte kyssa henne!"

Så troligen rinner våningen och villan denna unga opraktiska och aningslösa dam ur händerna utan att någon friare kan rädda henne med att framträda som den rätta sagoprinsen, som hon väntar på. Skenäktenskap må vara gångbara som lösningar till många problem i Östeuropa, men tyvärr var jag nog för gammal för henne.

I nästa nummer : *Bulgariska diagnoser.*

Bröllopsresan, del 15 : Resans höjdpunkt.

Omgivningarna där i Pollone gjorde ett förunderligt intryck. Byn domineras av en kulle som heter Burcina och som är fridlyst och omvandlad till en jättelik park. Kullen var ett gammalt kultcentrum sedan gallernas och romarnas tid och gömde på så mycket fornyfynd att arkeologerna var rädda för att börja gräva där. Den tidigare ägaren var ett excentriskt original som samlade växter och trädplantor från hela världen som han planterade där, så att Burcinakullen är som en enda fantastisk och gigantisk botanisk trädgård. Till och med sequoiaträd växer där. När man gick där i skuggan av jättelika cedrar kändes det plötsligt som att vandra på vägen upp mot den japanska fredsstupan i Darjeeling.

Det var även mycket annat i Pollone som påminde om sådana smultronställen som låg en särskilt nära om hjärtat. Pollone hade nästan samma läge som McLeodGanj i Dharamsala med utsikt mot söder och med bergen i bakgrunden, som på en fjällterass. På långt håll kunde man se både Monte Viso mot franska gränsen i sydväst och Monte Rosa i norr, som tornade upp sig som ett annat Annapurna. Samtidigt påminde omgivningarna i Pollone påtagligt om nejderna kring Vitoshka och Rila, Bajkalsjön och Simeonowo i Bulgarien.

Av en händelse kändes det i Pollone som att vara hemma i alla de favorittrakter som man detta år måst undvara: Darjeeling och Dharamsala, Bulgarien och till och med Pokhara med Annapurna.

Lorella blev mycket besviken över att jag inte kunde stanna längre än en natt. Min plötsliga visit hade varit som en blixtnedslag från klar himmel, och så måste jag genast fara vidare igen. Även Gian Carlo vidmakthöll att jag borde ha stannat minst 3-4 dagar. Det gamla klassiska Inter Rail-problemet infann sig: hur dela upp sig på olika vistelser på olika håll i Europa, när man har en tidsbegränsad biljett? Detta klagomål hade jag ständigt fått höra på alla mina 19 Inter Rail-resor: från Weddes i Athen, från Diana och hennes vänner i Sofia, från Ringo i Konstantinopel, från Paolo och Annie i Rom, från släkten i Verona, och från min nya grupp av tillgivna Indienentusiaster i Biella. Och i år var problemet mera akut än någonsin, då jag denna gång bara hade tre veckor till mitt förfogande och då jag helt fått avstå från Sicilien och Rom.

Ändå gav Pollone något av en ersättning och en tröst. Jag kunde i alla fall lova att återkomma i april - där hade man något att se fram emot, och reminiscenserna i Pollone om både Darjeeling och Dharamsala, Bulgarien och Nepal var något av en överväldigande kompensation för att Nepal- och Darjeeling-resan uteblivit detta år liksom även varje tänkbart besök i Bulgarien.

Den största välsignelsen med Biellabesöket var dock den innerliga vänskapen och samvaron med Lorella och Gian Carlo. På kvällen tog Lorella med mig till en teaterrepetition med hennes teatergrupp, där regin ännu var i vardande. Det var utomordentligt lärorikt att få se uppsättningen av en pjäs i vardande. Senare på kvällen kom Gian Carlo hem, och vi satt sedan uppe halva natten och bara pratade om Indien, om våra gemensamma smultronställen där, om framtida planer, kanske en gemensam resa till Ladakh nästa sommar, medan vi njöt av vinet och osten, russinkakan och grappan, portvinet och annat smått och gott.

En väsentligt bidragande faktor till charmen i Pollone var den omedelbara närheten till naturen. Där hördes koskällor hela dagen med contadinernas glada tillrop när de vallade korna ner från bergen för att ta skydd inför den annalkande vintern, och Lorella hade skafferiet fullt av genuina dyrbarheter direkt från landet. Egen honung, eget vin, egna grödor och eget bröd, ingenting fattades.

Och deras hus var som slottet med en imponerande palatsträdgård. De hade en stor hund och fyra katter och rum för hur många gäster som helst. För Lorella själv var detta paradiset, och jag förstod henne fullkomligt och hade fått den synnerliga äran att för en dag få dela det med henne, medan mitt avsked betraktades som en oförskämdhet och ett dåligt skämt. Jag försvarade mig med att det var ingens fel utan ödet som spelat oss detta spratt, då jag inte kunde svika Cristina i Verona och det program hon arrangerat för mig fredag kväll. Tyvärr kunde jag inte vara på två ställen samtidigt.

Avskedsmorgonen slösade med all den magnifikaste höstprakt i färg, skönhet och klarhet som alpslutningarna kan vara förmögna till. Monte Rosa reste sig som Europas Annapurna och dominerade hela den norra horisonten med sin härlighet, medan Lorella körde mig ner till

stationen. Tiden var knapp, så vi tog avsked i bilen, men då tåget var försenat hann hon parkera bilen och komma tillbaka till perrongen för ett andra avsked.

Det var bara att längta tillbaka till nästa gång.

(forts. i nästa nummer.)

Länstolsresan, del 4: Fallgropar till Joshimath.

Naturligtvis var det omöjligt att sova natten innan man skulle resa till Joshimath. Alltför mycket te både till middagen med Greg och efteråt satte också sina spår. I stället för att slappna av och utnyttja de få timmar man hade till buds till vettig sömn låg man bara och spände sig och grubblade över allt vad man hade glömt, alla man hade försummat och allt hemskt som kunde inträffa. Det kunde ju vara vad som helst.

Det enda jag sent omsider kommit på att jag glömt i Göteborg var alla mina kartor. Så jag fick resa omkring i Himalaya i år helt utan kartor.

Den första bussen skulle gå 3.30. Då jag ändå inte kunde sova var det lika bra att stiga upp och ta just den bussen, så jag pallrade mig iväg halv 3 och började vagga iväg mot busstationen dignande under mitt lätta bagage med alla böckerna och haltandes på alla mina fotblessyrer, av vilka jag aldrig lyckats klara av lilltån. Den enda nackdelen med att konsekvent hålla sig till sandaler är att ingen annan gör det. Alla de andra trampar på i sina hårda skor och strumpor och märker inte att de understundom trampar sönder lilltån på en ensam man med sandaler. Vad gör man inte bara för att avstå från sin egen olidliga fotsvett?

På vägen till bussen i mörkret haffades man av en motorrickshaw. Man ville ju gärna bespara sig besväret att slita på lilltån en halvtimme till, så man slog till för 20 rupier. Genast kom det en annan passagerare till, och så stannade de vid en taxi som skulle köra till Joshimath, vars förare insisterade att jag skulle följa med för bara 200 rupier. Men jag ville inte missa den idylliska bussresan i den invanda länstolen. De hävdade att 200 rupier var lika mycket som bussbiljetten kostade. Taxin var bara så mycket bekvämare. Vem vet vart de hade kunnat föra mig. Jag insisterade i min tur på att få fortsätta med motorrickshawen till busstationen, och så stod vi där klockan 3 i natten och argumenterade högljutt om saken i en halv timme. Det var mödosamt. Slutligen fick motorrickshawen lov att köra mig till busstationen - och tog 30 rupier.

Bussen stod snällt och väntade, och teserveringen var också redo. Jag fick den bästa platsen i bussen och på rätt sida, och så började tiden gå, långsamt satte sig bussen i rörelse med sju passagerare, stannade sedan vid varje gathörn och plockade upp fler, så att vi blev tolv, och blev slutligen stående mitt i centrum. Ingenting hände. Chauffören försvann och kom inte tillbaka medan bussen stod på tomgång. Slutligen började en bekymrad passagerare titta på klockan och frågade försiktigt en annan passagerare (då även konduktören var försvunnen) om vi inte borde ha startat för länge sen? Den diskussion som följde ledde till att snart samtliga passagerare evakuerade bussen. Jag följde med dem och fann med dem en ny buss, där jag fick den sämsta platsen på fel sida längst bak. Men bussen körde åtminstone iväg och det i vild fart.

Min närmaste medpassagerare var en ung sikh som sov hela tiden. Då han hela tiden bytte ställning och säten för sitt sovande kunde jag i smyg så småningom erövra hans plats på rätt sida av bussen med utsikten mot floden, så att jag kunde få någonting att fotografera på vägen. Han misstuckte inte.

Emellertid var den 25 mil långa vägen till Joshimath hårt drabbad av jordskred. Fem gånger måste vi stanna och vänta på att larvfotsbulldozers skulle skyffla undan jordskredsmassor från vägen, så att vi och andra kunde passera. Det blev givetvis långa köer varje gång. Detta försenade resan åtskilligt. Då man ej heller fick lunch på vägen och avrest utan frukost blev denna länstolsetapp småningom provande, då sätena i denna ersättningsbuss erbjöd ett nytt problem: de var för korta till och med för indier. Samtidigt var den delen av vägen som var hel i så dåligt skick, att det eviga skumpandet gnagde hål i de flestas knäskålar i den ofrivilliga ständiga friktionen mot grannen framför och hans lika trånga och hårda säte. Lilltåproblematiken försvann eller drunkande i den allmänna knäskålmassakern.

Men man kom fram levande trots allt efter en elva timmars vidunderlig bussfärd. Den hade tagit åtta timmar ibland men aldrig tidigare mer än tio, och detta var min sjätte utfärd till Joshimath, och åtminstone vädret hade aldrig varit bättre.

Och vad betydde alla lösa länstolsfjädrar och -resårer eller bristen på sådana när man fick komma hem till ett kärt gammalt ställe, som inte förändrats ett dyft på tre år, och där man blev mer än väl omhändertagen med till och med te och spegel, egen lavoar och hela tre lampor på rummet för bara 100 rupier? Det överträffade genast både Dharamsala och Rishikesh.

I nästa nummer : *Triumfi Auli.*

Lyckliga möten i Ladakh, del 17 : Dalai Lama i Leh.

Det var en märkvärdig dag. Regnet kom helt överraskande och varade nästan hela dagen, detta innebar en utomordentlig välsignelse för alla Ladakhs odlare, och samtidigt kom Dalai Lama till Leh. Det var planerat att han skulle komma först följande morgon, officiera vid en ceremoni i Lehs centrala gompa klockan 7 och sedan fortsätta till Sankara för samma program där, detta meddelades mig av mina tibetanska vänner, men plötsligt ändrades programmet utan att jag visste det, och han kom en dag tidigare på eftermiddagen. Den plötsliga omkastningen gjorde att det inte var så mycket folk längs gatorna som vid hans ankomst till Choglamsar, och det var bra det i beaktande av Lehs trånga litenhet; men likväl var hela Main Bazaar späckad med högtidsklädda ladakhier som mötte upp med khatasjalar och rökelse och stod där väntande i timmar i regnet.

Om man jämför Dalai Lamas och påvens ställning och personlighet så är skillnaden den, att påven aldrig skulle kalla sig för bara en enkel munk. Han är ohjälpligt upphöjd bortom all mänsklig uppnåelighet instängd, barrikaderad och isolerad bakom kyrkans oforcerbara fästningsmurar av dess massivt etablerade ställning och dess hopplösa återvändsgränd av dogmer. Dalai Lamas oerhörda styrka är att han är jordnära. Ödmjukhet och tjänande är hela hans liv, och han skulle aldrig styra ut sig i prakt och kronor och broderade mantlar, inte ens vid pampiga ceremonier. Dalai Lama förblir i grund och botten endast mänsklig, och i denna egenskap kommer han i moralisk säkerhet och övertygande kraft långt framom alla världens övriga politiska och religiösa ledare.

Senare i år ämnar han framträda i Mongoliet, Ryssland och Österrike för att i januari på nytt förestå en kalachackracereceremoni i Bodhgaya, den som inhiberades i år då han blev sjuk.

Detta oväder hade en förunderlig inverkan på alla och envar. När jag ankom till Leh för tre veckor sedan klagade Ali Rahi på vädret och sade att luften var ohälsosam och att det absolut måste regna. Nu kom regnet, och hela världen förändrades genast. Luften blev hög och frisk och klar, och det blev uppenbart att det var nu man borde ha kommit och inlett sina bergsvandringar. Dessa hade man i stället genomfört under den osundaste perioden under hela året.

Kanske det var det som hade resulterat i min totala brist på aptit. Detta fenomen hade jag aldrig råkat ut för tidigare under någon av mina 13 Himalayaresor. Aptiten försvann totalt den tredje dagen och återkom inte förrän efter en veckas vandringar. Först i Alchi var den helt normal igen men försvann igen vid återkomsten till Leh och förblev obefintlig - tills regnet kom.

Ett annat medicinskt fenomen: min puls var normalt mellan 70 och 80, men just i Alchi gick den ner till 55. Vid återkomsten till Leh gick den åter upp till 70-80 för att efter regnet sjunka ner till 53, samtidigt som aptiten återkom.

Regnet medförde dock även skäligen oro för att min väg till Manali skulle spolats bort, vilket ju hade hänt för två år sedan. Det sista jag ville var att få min hemresa saboterad. När jag löste ut min bussbiljett vid stationen (för 400 rupier) sade dock expediten att vägen hittills fungerade normalt och att den senaste bussen kommit igenom. Det var bara att hoppas att det skulle hålla.

Ali Rahi hade som vanligt mycket intressant att berätta vid min avskedsvisit. Säsongen hade trots allt inte blivit alltför dålig, men han hoppades på en bättre nästa år. Vi kom att tala om Kailash och vägen dit, och som vanligt förhörde jag mig om läget vid Tashigong, gränsen mellan Ladakh och Tibet. Det skulle bara vara fem dagar från Leh till Kailash om den vägen öppnades. Han menade att det inte var en fråga om år utan om mansåldrar innan den

öppnades. Kina fortsätter sin svartsjuka ockupation av Tibet med järnhand med stängda gränser så länge världen inte accepterar att Tibet är en integrerad del av Kina, och det kommer hela världen aldrig att acceptera. Detta är dödläget, vars enda lösning är att regimen i Peking måste falla. Före det är ingen förändring möjlig utom till det sämre. Även gränsen mot Nepal över Purang är nu stängd på grund av problemen i Nepal, så resenärer till Kailash har bara den långa vägen över Kathmandu kvar som närmaste alternativ.

Han berättade även om dramat mellan Indien och Pakistan och överraskade mig med att hävda, att Indien borde ha slagit till mot Pakistan direkt när kuppöversöket i det indiska parlamentet hade ägt rum i mars. I stället pratades saken bort och tillfället gick förlorat. Hade Indien då slagit till, vilket de mera skärpta hade krävt, hade situationen och spänningen lösts för kanske 30 år framåt. I stället gavs Amerika tid att blanda sig i leken, och situationen förblev status quo, alltså lika spänd som alltid. Under det öppna Kargilkriget för tre år sedan, påpekade Ali, hade Ladakh ändå varit fullt av turister. Det var Amerikas inblandning som förstört årets säsong, när plötsligt alla amerikanska försäkringsbolag gick ut med att inga reseförsäkringar gällde i Kashmir och Ladakh, vilket togs tillbaka för sent.

När jag tidigare kommit till Ladakh hade det varit under pinsam tidsbrist, första gången hann jag med ingenting, andra gången hälften, tredje gången litet mer än hälften, så den här gången beslöt jag att ta mycket tid på mig och spendera hela tre veckor i Ladakh. Ändå blev Nubra ogenomfört och måste vänta på sin fullbordade utforskning till en annan gång.

Eftermiddagen gick mest åt till att bjuda alla olika vänner i Leh farväl. Mina Kashmir-vänner i butikerna förnekade sig inte. En ville att jag nästa gång skulle ta med mig en liten kasettbandspelare åt honom, en annan ville ha en stor kasettspelare, och Ali Rahi beställde en laptop. Det var inte mindre än tre skäl till att inte återkomma nästa år: tre sådana tingestarkunde omöjligt få plats i mitt bagage. Ett större nöje var det då att samlas över en kopp avskedste med tibetanerna.

Men den stora festen följde på kvällen. Alla min värds kvinnliga släktingar var där och företedde en sannskyldig folkloristisk dansuppvivning på ladakhiska till genuin musik. Den ladakhiska folkdansen är mycket stillsam med små fotrörelser och med all vikt och koncentration lagd på handrörelserna. Ej sällan genomförs folkdanserna av enbart damer som då dansar på rad i helt synkroniserade rörelser, ofta med sjalar för att accentuera och utveckla handrörelserna, som är mycket graciösa. De fyra damerna som dansade för mig ville bjuda upp mig till dansen, men jag är ju som bekant inte dansant.

Men det var kanske den bästa kvällen av alla och ett minne för livet. Mitt värdfolks släktingar var här för Dalai Lamas skull. Hans närvaro präglade hela Leh i dessa dagar, på fredag skulle han inleda sin offentliga undervisning i Choglamsar, och därför kom hela världen till Leh med omnejd, medan jag ensam måste fara härifrån just när allt var som bäst, när Ladakh var som lyckligast med festjippon överallt till Dalai Lamas ära, (vart man än kom var det fest på gång med högtidsklädda damer överallt med sina mycket karakteristiska färgsprakande schabrackmantlar,) och när vädret äntligen hade tillfrisknat och blivit gynnsamt efter den efterlängttade regnuppriskningen av hela landet. Men det kanske skulle vara just så, att man måste bryta upp från festen just när den var som allra lyckligast.

Det var dock bara att hoppas att vägen till Manali inte regnat bort. Om den hade gjort det, som för två år sedan, skulle man vara hänvisad tillbaka till festen kring Dalai Lamas ojämförliga närhet i Leh.

I nästa nummer : *Vägen till Manali.*

Inga enkla lösningar

av Paul Craig Roberts, The Washington Times, 13 februari 2004

1961 kom jag hem från Sovjetunionen med en samling propagandaaffischer. Jag använde affischerna till att visa studenterna hur en regering i ett tillslutet samhälle kan ersätta fakta med propaganda.

Den mest dramatiska affischen i min samling visade en fascist som klättrat upp för Frihetsgudinnans uppsträckta arm. En lågande fackla i fascistens hand ersätter stenfacklan i Frihetsgudinnans hand och sänder ut krigets flammor. Bomber faller på mörkhyade vitdraperade arabiska kvinnor och barn.

Detta var Sovjetpropagandans illustration av Storbritanniens, Frankrikes och Israels försök 1956 att återta Suezkanalen från Egypten, ett försök som hade lyckats om inte president Eisenhower hade trätt emellan. Sovjetunionen hade inte gett USA någon ära för att ha stoppat invasionen.

När man betraktar den färggranna affischen slås man ett halvt århundrade senare av hur händelseutvecklingen har förvandlat propagandan till verklighet. Amerikanska bomber har fallit på araber och dödat tusentals.

Hela världen vet nu att president Bushs och premiärminister Tony Blairs skäl till att invadera Irak var falska. Invasionen var en strategisk blunder. Den har skaffat Amerika nya fiender över hela den muslimska världen och kanske bortom.

I sin "Krigets beklaglighet" avslutar Niall Ferguson sin historia om första världskriget sålunda: "Det var ingenting mindre än det största misstaget i världshistorien." Är herr Bushs invasion av Irak det näststörsta misstaget i världshistorien? Har herr Bush satt i gång enandet av hundratals miljoner muslimer under religiösa ledare?

Michael Polanyi skrev att första världskriget förstörde Europa. Han menade inte bara förstörelsen av byggnader och en hel generation. Han menade att kriget förstörde den europeiska kulturen. Efter den vanvettiga slakten hade alla värderingar förlorat sin mening. Ur askan reste sig Lenin, Stalin och Hitler. Med dem kom främmande ideologier som nästan utplånade den europeiska civilisationen under 1900-talet.

En nyutkommen rapport från Heritage Foundation om farorna med smutsiga bomber väcker två frågor: 1) varför har vi varit så oförsiktiga i att motivera fiender till att frigöra radioaktivitet i våra städer, och 2) kommer vi att få se vår kultur förstöras genom att vi låter oss bli en polisstat i det fåfänga försöket att förekomma terrorister?

Att återskapa den antika staten Israel efter tusentals år var ett vågspel som krävde gudalik diplomati. Men våldet ersatte diplomatin. I takt med att våldet har intensifierats har invändningarna mot Israel ökat.

Genom att invadera Irak har USA spenderat 200 miljarder dollar på att skaffa sig och Israel nya fiender. Man torde försöka föreställa sig vad denna enorma summa hade kunnat åstadkomma i ansträngningar för att i stället försäkra Israel och Palestina om välfärd genom en överenskommelse.

Fred är alltid billigare än krig.

Vi lär oss nu alltför sent i Irak att det inte finns några enkla militära lösningar till problemet terrorism. Om det fanns hade Israel i så fall för många år sedan lyckats försäkra sig om trygghet. Terrorism kräver att missförhållanden uppmärksammas och åtgärdas. Detta kräver ödmjukhet. Jakobinsk arrogans får bara grytan att koka hårdare. Om vi satsar på detta kommer vi att bli det minst trygga folket på jorden som lever i skräck inte bara för terrorismen utan för vår egen polisstat.

Herr Bush och herr Blair krymper dagligen genom sina envisa insisteranden på Saddam Husseins massförstörelsevapen. Det är som om de var reinkarnationer av Lord Curzon, den brittiske vicekungen i Indien.

För hundra år sedan inbillade sig Curzon att Tibet var uppfyllt av ryssar och ryska vapen som utgjorde ett hot mot Brittiska Indien. Curzon skickade iväg en invasionsstyrka som lyckades slakta flera hundra tibetaner men varken hitta några ryssar eller vapen.

Genom att förödmjuka det dittills ogenomträngligt mystiska landet öppnade Curzon dörren för kineserna. På samma sätt har herr Bushs invasion av Irak öppnat dörren på vid gavel för terrorismen.

Kalender, mars-april 2004.

mars

- 1 Glenn Miller 100 år.
50 år sedan första vätebomben utlöstes (vid Bikini).
- 2 Bedrich Smetana 180 år.
- 3 80 år sedan det turkiska kalifatet avreglerades.
- 4 Dirigenten Bernard Haitink 75 år.
Malta firar 40-årsdagen av sin självständighet.
- 6 Kiri te Kanawa 60 år.
170 år sedan York i övre Canada blev staden Toronto.
40 år sedan Konstantin II blev konung av Grekland.
- 8 Otto Hahn 125 år, Einsteins jämnåriga kollega.
- 9 Amerigo Vespucci 550 år, "den förste turisten", som gav namn åt Amerika.
- 12 120 år sedan Bedrich Smetana dog.
- 14 Albert Einstein 125 år.
- 18 Nikolaj Andrejevitj Rimskij-Korsakov 160 år.
- 21 Timothy Dalton 60 år.
- 22 Färgfotografiet fyller 100 år.
- 26 Tennessee Williams 90 år, enligt många USA:s främsta dramatiker (*avliden 1983*).
Alan Arkin 70 år.
Diana Ross 60 år.
- 27 Sarah Vaughan 80 år.
90 år sedan den första framgångsrika blodtransfusionen (i Bryssel).
15 år sedan det första fria valet till det ryska parlamentet.

april

- 2 Alec Guinness 90 år (*avliden*).
65 år sedan det spanska inbördeskriget avslutades.
- 3 Marlon Brando 80 år.
Doris Day 80 år.
- 5 Casanova fyller 280 år.
- 6 André Previn 75 år.
- 7 Francis Ford Coppola 65 år.
- 8 Ian Smith av Rhodesia 85 år.
- 10 Max von Sydow 75 år.
- 14 Sir John Gielgud 100 år (*avliden*).
- 15 Claudia Cardinale 65 år.
- 16 Henry Mancini 80 år, en av filmmusikens största (*avliden*).
- 22 Robert Oppenheimer 100 år.
- 23 20 år sedan AIDS-viruset upptäcktes. Och sedan?
- 24 Shirley MacLaine 70 år.
- 25 Al Pacino 65 år.

Fritänkaren är även associerad med Göteborgs Skrivarsällskap <<http://hem.passagen.se/gss/>>;
Tidskriftsverkstaden i Väst <www-tvv.o.se/index2.html>;
och *Nexus* <www.nexusmagazine-sweden.com>.

Nästa nummer kan väntas först mot slutet av april efter den sedvanliga påskresan.

Göteborg 24.2.2004